

ŠVEDIJOS TARPTAUTINIS PLŪTOS IR BENDRADARBIAVIMO AGENTŲ ROS (SIDA) INDĖLIŠIS PROJEKTO BENDRUOMENIS SOCIALINIŲ PASLAUGŲ PLŪTOS GYVENDINIMAS

Alfredas Zabieta

(Vilniaus universitetas)

Socialinis apsaugos ir darbo ministerija kartu su Pasaulio banku ir Švedijos tarptautinis plūtos ir bendradarbiavimo agentūra 1997 metais pradėjo gyvendinti eksperimentinį Bendruomenės socialinių paslaugų plūtos projektą. Projektą rengiant atsiskleidė keletas domis tarptautinio bendradarbiavimo socialinio darbo srityje aspektai, kurie, manau, bus domis mūsų šalies socialiniams darbuotojams.

Tokia išvada išplaukia iš vykdomo projekto atgarsio, pasiekiančio mus iš užsienio. Bene svariausias projekto tarptautinio pripažinimo vykis – Pasaulio projektų konkurso Pasauliniame parodoje EXPO 2000 Hanoveryje laimėjimas. Projektas trauktas Europos Tarybos Socialinio santalkos komiteto sudarytą geriausių Europos miestų socialinės politikos inovacinių projektų sąrašą. Projekto vykdytojai buvo kviečiami tarptautines konferencijas pristatyti projektą tarptautinei auditorijai (1999 metais Stokholme, 2000 metais Keiptaune, Osle, Rygoje).

Projektas apima Vilniaus ir Šiaulių miestų bei Utenos, Molėtų, Anykščių, Švenionių rajonų savivaldybes. Projekto tikslas – sukurti alternatyvią sistemą brangias stacionarias socialines paslaugas teikiančioms staigoms. Tai daroma kuriant bendruomenės poreikiams pagrįstą socialinių paslaugų teikimo sistemą. Projektu siekiama kiek galima didesniais skaičiais potenciali klientų teikti pigesnės nestacionarias socialines paslaugas, taip pat sukurti prielaidas efektyviau panaudoti esamas ir sukuriamas galimybes. Pagrindinis projekto pranašumas – juo siekiama parodyti suderintos veiklos sistemos galimybes sudaryti tinkamas prielaidas ir sąlygas efektyviai ir veiksmingai (socialiniu, ekonominiu, fiskaliniu požiūriais) socialinių paslaugų plūtai.

kurta ir jau veikia 14 vaizias socialines paslaugas teikiančios dienos centrai ir tarnybos.

SIDA lėšos naudojamos projekto vertinimui ir dirbančiųjų socialinio darbo kvalifikacijos tobulinimo programoms finansuoti. Už šios veiklos efektyvumą ir gyvendinimo laikų atsakinga Stokholmo universiteto Socialinio darbo mokykla.

Projekto gyvendinimo pradžioje Stokholmo universiteto specialistai kartu su Vilniaus universiteto Socialinio darbo katedra atliko socialinių paslaugų teikimo situacijos pradinį vertinimą (*Base line study*) visose projekte dalyvaujančiose savivaldybėse. Tai leido aiškiau apibrėžti šio atviro socialinių paslaugų centro veiklos turinį ir mastą, socialinius klientų poreikius, socialinių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo kryptis. Prieš pradedant projektą gyvendinti skirtą laiką, Socialinio apsaugos ir darbo ministerija, projekto koordinavimo grupė ir Stokholmo universitetas atliko tarpinį vertinimą (*Mid-term evaluation*), siekta vertinti, ar projekto eigos kokybiniai ir kiekybiniai rodikliai atitinka planuotus projekto gyvendinimo pradžioje efektyvumo rodiklius. Projekto laimėjimai parodė, kad investuotos lėšos pateisino visų projekto dalyvių lūkesčius: lyginant pagal klientų grupes kurtuose projektuose pradedant gyvendinti centruose teikiamos paslaugos protonegali turintiems vaikams yra 2,5 kartų pigesnės, suaugusiems ne galiesiems 2,1 karto pigesnės, paslaugos pagyvenusiems žmonėms net 10 kartų pigesnės už paslaugas stacionariose staigose. Taip pat 1,5 karto pigiau, palyginti su savivaldybių globos namais, kainuoja išlaikyti klientus, kurių buvimo laikas centre ne ilgiau kaip 6 mėnesiai.

Nuo projekto vykdymo pradžios 1997 m., pradėjus steigti centrus, iki 1999 birželio, klientų skaičius išaugo nuo 146 iki 1296, t. y. 8,8 karto. Iš jų patekimo stacionarias staigas išvengė 72

klientai. Reikia vertinti ir tai, jog lik klientai buvo namuose ir reikiam paslaug arba negaudavo, arba gaudavo nepakankamai.

Iš apklaust centrų lankan i klient tik 0,4 proc. neigiamai vertino bendr centr veikl . Gerai vertino centr veikl 46,7 proc., labai gerai – 23 proc., puikiai – 16,9 proc. apklaust j . Atskir centr klient atsakymai nedaug skyr si. Centr teikiamos paslaugos taip pat vertintos teigiamai: iš 261 tik 3 asmenys neigiamai vertino centr teikiamas paslaugas. N vienas klientas neigiamai ne vertino personalo kompetencijos. Galima teigti, kad dauguma centr klient –86,6 proc. (gerai 46,7 proc. + labai gerai 23 proc. + puikiai 16,9 proc.) centr teikiamas paslaugas vertina palankiai.

Dar projekt rengiant Stokholmo universitetas ypating d mes skyr kuriam centr b simo personalo kvalifikacijai. Projekto reng jai, vertindami esam socialini darbuotoj rengimo šalyje patirt , pareng specializuoto mokymo programas kiekvienai socialini darbuotoj grupei atsižvelgdami j b sim tikslin veikl , institucij veiklos specifik , klient socialines – demografines definicijas. Iš viso parengtos keturios kvalifikacijos tobulinimo programos: Specialus ugdymas ir socialinis darbas su proto negali turiniais vaikais ir j šeimomis; Socialin s paslaugos pagyvenusiems ir proto negali turintiems asmenims; Socialin reabilitacija priklausomybi turintiems asmenims (alkoholikams, narkomanams, prostitut ms); Vaik gerov s kursai. Programos buvo rengiamos aktyviai bendradarbiaujant su Vilniaus universiteto Socialinio darbo katedra. Kiekvienos programos trukm – 10 savai i mokymo kursai Lietuvoje ir trij savai i Švedijoje. Programos dalyviai – 130 socialini darbuotoj iš šeši savivaldybi . Programos vykdytojai – min t universitet socialinio darbo specialistai. Pagal projekto gyvendinimo plan kiekvien program buvo planuojama baigti prieš atidarant kvalifikacijos tobulinimo programos teorin – praktin turin atitinkant socialini paslaug centr . Siekiant vertinti kvalifikacijos programas apklausti visi mokymo kursuose dalyvav centr darbuotojai. Neigiamai kurs naud vertino 2,4 proc. apklaust j , kiti mano, kad kursai buvo naudingi (36,1 proc.) arba labai naudingi (24 proc.). Organizaciniu aspektu

dauguma apklaust j kursus vertino labai gerai. Apklausa parod , kad kursuose Švedijoje centr personalas gijo puik profesin supratim apie centr tikslus, diferencijuotus problem vertinimus ir jiems adekva ius problem sprendim metodus. Centr vadov nuomone, kursai tur jo didel tak asmeninei b simo darbo su klientais motyvacijai, paskatino toliau tobulinti savo profesinius g džius. Be to, atskleid su projektu nesusijusi kit savivaldybi socialini darbuotoj nuomon apie centr darbuotoj profesin kompetencij – 51 proc. apklaust j mano, kad ji kur kas aukštesn nei kitose socialini paslaug institucijose.

Švedijos Vyriausyb teikia param atliekamai projekt gyvendinant veiklai: Švedijos specialistai kuruoja veikian ius centrus, rengia seminarus vairiomis socialinio darbo temomis, metines konferencijas visiems šalies socialiniams darbuotojams, kuriose supažindina su projekto laim jimais ir gyvendinimo problemomis, kuriamos ir diegiamos veikian iuose centruose darbo su klientais dokumentavimo kompiuterin s programos. Visa tai užtikrina centr teikiam paslaug kokyb , reikiam personalo kompetencij bei rodo, kad pereinant prie atvir paslaugas teikian i dienos centr veiklos galima efektyviau panaudoti finansinius išteklius labiausiai socialiai neapsaugotiems šalies gyventojams.

Remiantis projekto gyvendinimo patyrimu, galima teigti, jog ypa efektyvi parama pl tojant šalies socialini paslaug infrastrukt r b t šias paslaugas teikian i ir koordinuojan i tarnyb kompiuterin s duomen baz s parengimas ir tinklo suk rimas. Tai leist užtikrinti platesnes galimybes vertinti kliento socialin situacij ir priimti ekonominiu-socialiniu poži riu efektyv sprendim . Tai susij su informacini technologij pl tros poreikiais visose šalies visuomeninio gyvenimo srityse, iš j ir socialini paslaug srityje.

2000 metais SADM pareng nauj projekt , kurio tikslas – toliau pl toti eksperimentini centr k rimo patyrim , ypa veikl , apiman i socialini problem perspektyv šalies mastu. Šiame projekte numatyta sukurti šalies socialini darbuotoj kvalifikacijos tobulinimo sistem ir socialini institucij monitoringo sistem . Projektui jau pritar SIDA ir Pasaulio banko ekspertai.